

Sammanfattning

Skolsituationen för elever med funktions- nedsättning i gymnasieskolan

3 | Sammanfattning

Skolinspektionens kvalitetsgranskning av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan har genomförts i 33 gymnasieskolor spridda över landet. Urvalet av skolor utgår från i vilka skolor elever med synnedsättning, hörselnedsättning och rörelsehinder finns.

De resultat som presenteras gör inte anspråk på att ge en generell bild av svensk skola. Resultaten stöds dock av det som framkommit i den regelbundna tillsyn som under sex år genomförts i landets samtliga skolor samt i flera av Skolverkets rapporter. Det gör att slutsatser, bedömningar och resonemang i denna rapport bör vara till nytta för eleverna i flertalet skolor i Sverige.

Granskningen visar främst vad som inte fungerar i arbetet med att garantera elever med funktionsnedsättning en likvärdig utbildning. Skolinspektionen vill dock framhålla att det också finns exempel på skolor där anpassningar fungerar bra och elever erbjuds en likvärdig utbildning. Vid skolor som utgör goda exempel finns ett inkluderande synsätt och engagerad personal som har god kompetens om funktionsnedsättning och dess påverkan på inläring. Eleverna vid dessa skolor upplever också att personalen har ett bra bemötande och är lyhörda för deras synpunkter och önskemål.

Granskningen visar att skolorna har uppenbara svårigheter att anpassa lärandemiljön utifrån varje elevs behov. Det framkommer flera exempel på

situationer som inte är tillfredställande. Nedan följer de viktigaste iakttagelserna som Skolinspektionen har gjort.

Otillräckliga anpassningar i lärandemiljön. De flesta skolor som ingår i granskningen har inte lokaler som uppfyller elevernas behov av tillgänglighet och är heller inte anpassade efter elevernas behov. Anpassningar tar lång tid att genomföra trots att behovet varit känt länge. Verksamheten kan inte alltid genomföras för alla elever. Flera elever upplever att schemalaggningen inte är anpassad utifrån deras behov. Pedagogiska anpassningar till exempel genom användande av alternativa metoder och tekniska hjälpmedel fungerar sällan tillfredsställande i praktiken. Ansvarsfördelningen mellan undervisande lärare och assistenter är många gånger oklar.

Brister finns i personalens förhållningssätt och kompetens. Personalens förhållningssätt och syn på inkludering har en avgörande betydelse för hur elevernas skolvardag fungerar. Verklig inkludering innebär att alla elever ska ha tillgång till hela skolmiljön alla dagar och kunna delta i alla aktiviteter. För detta krävs kunskaper. Med kunskap kommer också förståelse.

”Anpassningar tar lång tid att genomföra trots att behovet varit känt länge”

Lärarnas kunskap om olika funktionsnedsättningar och dess påverkan på inläringen är varierande. Många av de intervjuade lärarna upplever att de inte har tillräcklig kunskap om och erfarenhet av olika elevers funktionsnedsättningar. Trots detta prioriteras inte kompetensutveckling inom området fastän resurser oftast finns. Vanligt förekommande är också att lärare inte följer de råd och anvisningar de fått i samband med den information som gavs när elever med funktionsnedsättning började på skolan.

Likväl beskriver många elever med funktionsnedsättning att de trivs i skolan. En förklaring till att de trivs kan vara att eleverna många gånger har dåliga erfarenheter från sin tid i grundskolan och att de, i och med detta, har lägre ställda förväntningar på vad gymnasieskolan kan och ska erbjuda än övriga elever.

Personalen förlitar sig på eleverna. Elever med funktionsnedsättning får ta ett stort eget ansvar för att deras skolvardag ska fungera väl. Granskningen visar att personalen sällan har rutiner och system som säkerställer att elever med funktionsnedsättning får en likvärdig utbildning. Personalen räknar istället med att eleverna själva ska informera dem om eventuella svårigheter och om något inte fungerar. Lärarna förlitar sig också ofta på att eleverna själva ska kunna sköta de tekniska hjälpmedlen.

Bristande utvärderingar och analyser på skol- och huvudmannanivå. Skolorna följer upp och utvärderar anpassningar och stödåtgärder på individnivå. Emellertid förekommer ingen uppföljning och utvärdering av skolsituationen för elever med funktionsnedsättningar i skolan eller kommunen som helhet. Det finns heller inga system för att följa upp att berörda elever får en likvärdig utbildning av god kvalitet. Detta efterfrågas inte heller av huvudmännen.

Bristande förståelse för elevers olika villkor och förutsättningar. På några skolor visar en del elever liten förståelse för elever med funktionsnedsättningar. Det yttrar sig till exempel i suckar från skolkamrater när de hamnar i samma grupp vid grupparbeten. Information och kunskap om vad det kan innebära att ha en funktionsnedsättning behövs för att skapa förståelse för varandras olika villkor och förutsättningar.

Skolinspektionens huvudsakliga rekommendationer

- Huvudmännen och skolorna behöver se över sina rutiner kring anpassningar för att kunna säkerställa att anpassningsåtgärder inte drar ut på tiden.
- Skolorna behöver arbeta med personalens förhållningssätt så att hänsyn alltid tas till elevers olika förutsättningar.
- Skolorna behöver stärka personalens kunskaper om funktionsnedsättnings påverkan på inläring.
- Skolorna behöver göra noggranna utredningar av stödbehoven och kontinuerligt ompröva de stödåtgärder som sätts in för att anpassningarna ska bli så ändamålsenliga och tillfredsställande som möjligt.
- Huvudmännens och skolornas uppföljning och utvärdering av insatser och resultat behöver förbättras så att det inte bara sker i förhållande till den enskilde eleven utan också på skol- och huvudmannanivå.
- I de skolor där förståelsen är låg för elever med funktionsnedsättningar behöver åtgärder vidtas för att åstadkomma ett klimat som kännetecknas av respekt för olikheter.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.